

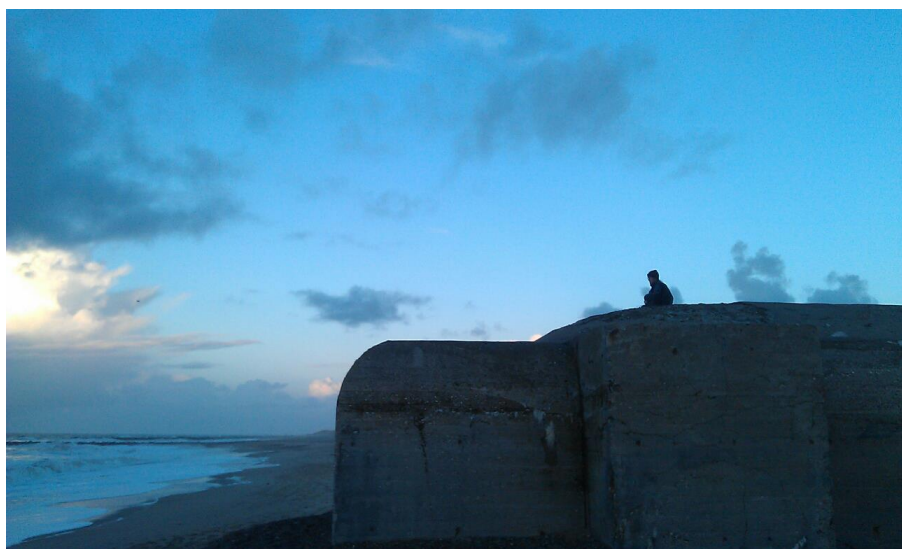

SKOLE-KIRKE-SAMARBEJDET
i Sydthy, Thisted og Morsø Provstier

Undervisningsvejledning

Nu står der skum fra bølgetop

Salmesang om efterår og høst
for 4. - 6. klasse

Kolofon

Materialet er skrevet af

Skole-Kirke-Samarbejdet i Sydthy, Thisted og Morsø Provstier

Konsulent Svende Grøn | t: 97871224 / 23432337 | m: sg@km.dk

www.skolekirkesamarbejdet.dk | www.facebook.com/skolekirkesamarbejdet

Indholdsfortegnelse

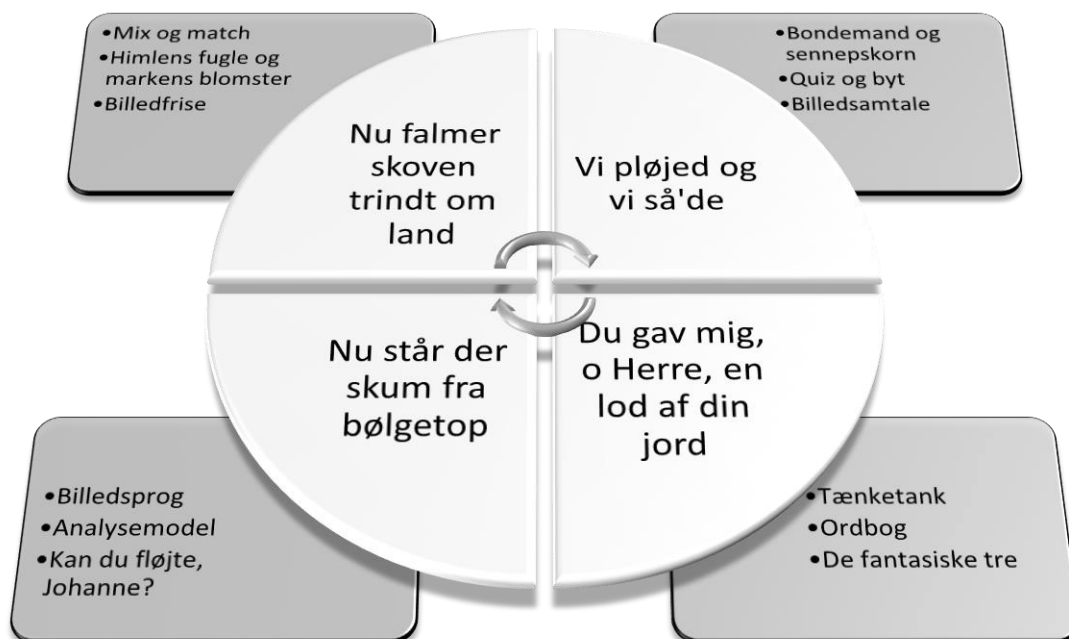
Indholdsfortegnelse	side 2
Forord.....	side 3
Invitation.....	side 4
Formål	side 5
1. salme: Nu falmer skoven trindt om land	side 6
2. salme: Vi pløjede og vi så' de	side 10
3. salme: Du gav mig, o Herre, en lod af din jord.....	side 16
4. salme: Nu står der skum fra bølgetop	side 20
Hvad er en salme?.....	side 23
Litteraturliste og links	side 25
Bilag.....	side 26

Forsidebilledet

Laurits Andersen Ring (1854-1933),
I høst, 1885. Statens Museum for Kunst, www.smk.dk
(public domain)

Forord

Årets salmesangsprojekt handler om høst og efterår. Der er 21 årstidssalmer i Den Danske Salmebog, hvoraf de seks handler om høst og efterår. Vi skal arbejde med fire af dem i dette koncentrerede undervisningsforløb.

Salmer handler om at synge, lytte, fornemme og forstå. Salmerne er et univers, hvor mærkelige ord, melodier og centrale begreber fra kristendommen mødes. I Norden har vi en stærk salmetradition, som mange kirkesamfund verden over misunder os. Prøv, næste gang du kommer til en udenlandsk kirke at låne en salmebog, og slå Grundtvig op blandt forfatterne. Især i protestantiske kirker er han stærkt repræsenteret.

Når I har sunget salmen sammen (og I kan synge den sammen med forskellige kor vha. hjemmesiden www.skolekirkesamarbejdet.dk/Efterår.html), skal I tale sammen om indholdet, før I går i gang med de tre opgaver, der er til hver salme. Tal sammen om ordene, budskabet og melodien.

På hjemmesiden ligger der også et sanghæfte i pdf-format, lige til at trykke og/eller vise på smartboard. Her er der også links til billedmateriale m.v.

Invitation

Traditionen tro inviterer Skole-Kirke-Samarbejdet for Sydthy, Thisted og Morsø Provstier til salmesangsprojektet, som munder ud i tre salmesangarrangementer for 4.-6. klasserne:

Tirsdag den 4. november 2014 kl. 10-11 i Thisted Kirke for skoler i Thisted Provsti

Onsdag den 5. november 2014 kl. 10-11 i Galtrup Kirke for skoler på Mors

Torsdag den 6. november 2014 kl. 10-11 i Hurup Kirke for skoler i Sydthy Provsti

Det er gratis at deltage i salmesangsprojektet, og Skole-Kirke-Samarbejdet vil være ansvarlig for bustransport fra skolen til kirken og tilbage igen. En nærmere plan for afhentning vil følge, når det præcise antal deltagere kendes. Hvis I ikke har modtaget deltagerorientering senest en uge før arrangementet, skal I endelig kontakte mig, for så er der gået noget galt i kommunikationen (f.eks. at jeg har sendt oplysninger til forkert mail).

Det er IKKE et krav, at man har arbejdet hele dette materiale igennem. Salmesangsdagen vil under alle omstændigheder være en oplevelse af salme-genrens særlige kendetegn, og eleverne vil blive præsenteret for musik og fortælling i kirken unikke rum.

Tilmelding sker til mig på mail: sg@km.dk. Skriv venligst skolens navn, lærerens navn, hvilke klasser og hvor mange elever, der deltager. Ring 97 87 12 24, hvis du har spørgsmål.

Tilmelding senest onsdag den 22. oktober 2014.

Jeg glæder mig til, at vi sammen kan fylde de tre kirker med sang og fællesskab.

På gensyn

Med venlig hilsen

E. Hende

Formål

Dette materiale bidrager til opfyldelse af nogle trinmål efter 6. klasse i Fælles Mål 2009, Kristendomskundskab:

- Synge og samtale om salmer og sange.
- Beskrive udvalgte grundbegreber i kristendommen.
- Udtrykke sig om almene tilværelsesspørgsmål med bevidst brug af faglige begreber og det religiøse sprogs virkemidler.

Materialet kan også bruges tværfagligt med fagene musik og billedkunst og bidrager i de fag til flg. trinmål:

Musik:

- Synge et repertoire af nye og ældre danske sange og salmer.

Billedkunst:

- Kendskab til billedbrug inden for andre fagområder.
- deltage i kulturelle begivenheder og udstillinger på skolen og i nærmiljøet, herunder udsmykningsopgaver og medieproduktioner.

Nu falmer skoven trindt om land

Nu fal - mer sko - ven trindt om land, og fug - le -
stem - men da - ler; alt flyg - ted stor - ken o - ver strand, ham
føl - ger vil - tre sva - ler.

Nu falmer skoven trindt om land,
og fuglestemmen daler;
alt flygted storken over strand,
ham følger viltre svaler.

Hvor marken bølged nys som guld
med aks og vipper bolde,
der ser man nu kun sorten muld
og stubbene de golde.

Men i vor lade, på vor lo,
der har vi nu Guds gaver,
der virksomhed og velstand gro
i tøndemål af traver.

Og han, som vokse lod på jord
de gyldne aks og vipper,
han bliver hos os med sit ord,
det ord, som aldrig glipper.

Ham takker alle vi med sang
for alt, hvad han har givet,
for hvad han vokse lod i vang,
for ordet og for livet.

Da over os det hele år
sin fred han lyser gerne,

og efter vinter kommer vår
med sommer, korn og kerne.

Og når engang på Herrens bud
vort timeglas udrinder,
en evig sommer hos vor Gud
i Paradis vi finder.

Da høste vi, som fugle nu,
der ikke så og pløje;
da komme aldrig mer i hu
vi jordens strid og møje.

For høsten her og høsten hist
vor Gud ske lov og ære,
som ved vor Herre Jesus Krist
vor Fader ville være!

Hans Ånd, som alting kan og ved,
i disse korte dage
med tro og håb og kærlighed
til Himlen os ledsage!

*N.F.S. Grundtvig 1844 / Johan H. Nebelong
1889*

Kommentar

Salmen "Nu falmer skoven trindt om land" er uden sammenligning vores mest kendte og elskede efterårssalme¹. Dens ord og melodi er blevet synonymt med vores oplevelse af efterårets lidt sørgmodige virkelighed: Hvor marken bølges nys som guld... der ser man nu kun sorten muld.

Med efterårets komme er høsten overstået, og salmen giver ord til den taknemmelighed, som vi kan fyldes med, når laderne står så fyldte, at vi kan klare os gennem vinter og vår. For Grundtvig (1783-1872) skal den taknemmelig rettes mod Gud. Det er Gud, som året rundt holder liv i verden: "Da over os det hele år / sin fred han lyser gerne, / og efter vinter kommer vår / med sommer korn og kerne."

Salmen blev skrevet, fordi Grundtvigs gode ven og kollega, Peter Rørdam, havde bestilt den til en høstgudstjeneste i 1844. Der skulle et par forsøg til, før både digter og modtager var tilfredse; "Gud, du fra dine herlige højeloftssale" (Den Danske Salmebog 727) er den "kasserede" høstsalme².

Salmen blev oprindeligt sunget på den tyske folkevisemelodi, som vi kender fra "Jeg ved et evigt Himmerig", men i dag er Nebelongs melodi på en måde blevet ensbetydende med lyden af dansk efterår.

Ordforklaring

1.

trindt - rundtomkring

alt- allerede

2.

nys - for nylig

aks og vipper bolde - smukke og modne kornaks

3.

lo - gulvet i den bygning, hvor sæden renses og tærskes. Hele ladebygningen kaldes også ofte en lo.

tøndemål - en måleenhed for korn

traver - kornneg, der er stillet sammen. Der går 60 neg til en trave; man regnede en tønne korn af hver trave for et godt høstudbytte.

4.

glipper - svigter

¹ Præsteforeningens Blad offentliggjorde i 2000 en liste over de 10 mest populære salmer i Danmark. Der var "Nu falmer skoven trindt om land" nummer tre. "Dejlig er jorden" var nr. 1 og "Altid frejdig når du går" var nr. 2.

² Kjærgaard s. 679

5.
i vang - på marken
ordet - evangeliet
6.
sin fred han lyser gerne - han lyser gerne sin velsignelse
7.
vort timeglas udrinder - vi dør
8.
komme... i hu - huske på
møje - bevsær
9.
høsten hist - det evige liv i Himlen
10.
Hans Ånd - Guds Ånd, Helligånden
disse korte dage - vort korte liv her på jorden

#1

Mix og match

Salmen indeholder endelsesrim. Spillet går ud på, at man finder sin rim-makker. Der er i alt 20 rim-par i salmen, så der bliver 40 kort. Det er jo for mange, så man må tage nogle af dem fra. Rim-parrene findes på bilag 1. Man kan med fordel forstørre arket til A3-papir.

Trin 1

Hver deltager får et kort med ord.

Trin 2

Læreren siger MIX, og eleverne går rundt og bytter kort med de elever, som de møder undervejs.

Trin 3

Når læreren siger MATCH, leder eleven efter sin makker; vedkommende skal have et kort med ord, som passer med deres eget. Eleverne må ikke tale under øvelsen.

Trin 4

Når man har fundet sin makker, går man ud til siden af lokalet. Når alle har fundet deres match og tjekket kortene, siger læreren MIX, og legen fortsætter fra trin 2.

#2

Billedfrise

Hver elev får et A5-ark (karduspapir), som skal ligge ned. Der skal farves med oliekridt (gerne caran d'ache). Omridset af figurerne må gerne tegnes op med blød blyant eller tusch.

Hver elev vælger et vers fra salmen, som vedkommende vil male et billede til.

Billederne tapes sammen, så de hænger i den rækkefølge, som passer med salmens vers.

Man kan med fordel lytte til Vivaldis "Efterår" fra de fire årstider. På www.skolekirkesamarbejdet.dk/Efteraar.html ligger link til en god Youtube-version.

#3

Himlens fugle og markens liljer

Teksten her er hentet fra Den Nye Aftale. Det er Matthæusevangeliet 6, 25-34

Lad eleverne lav opgavearket på bilag 2 sammen i par. Teksten er også trykt på opgavearket.

²⁵ Derfor siger jeg til jer: I skal ikke bekymre jer om, hvad I skal spise og drikke, eller hvordan I får tøj på kroppen. Er livet ikke mere end mad, og er kroppen ikke mere end tøj?
²⁶ Se på fuglene. De sår ikke og høster ikke og samler sig ikke noget forråd, men jeres far i himlen sørger alligevel for, at de får noget at spise. Er I ikke meget mere værd end fuglene?
²⁷ Og kan I forlænge jeres liv med så meget som en dag ved at bekymre jer?
²⁸ Hvorfor spekulerer I over, hvad I skal tage på? Se på markens liljer: De hverken arbejder eller spinder,
²⁹ men ikke engang kong Salomon var lige så overdådigt klædt på, som de er.
³⁰ Gud sørger for, at græsset på marken er grønt og flot, selvom det vokser frem den ene dag og bliver kastet i ovnen den næste. Tror I så ikke også, han vil sørge for jer? Tror I overhovedet på ham?
³¹ Lad være med at bekymre jer og sige: »Hvad skal vi nu spise og drikke?» eller »Hvad skal vi tage på?«
³² Det er kun dem, der ikke tror på Gud, der er nødt til at spekulere over den slags. Men I har en far i himlen, der ved, at I har brug for det.
³³ Nej, I skal koncentrere jer om Gud og det, han vil have jer til, og så sørger han for alt det andet.
³⁴ I skal ikke bekymre jer om dagen i morgen; det kan I gøre, når den tid kommer. Der er ondskab nok at bekymre sig om i dag.

Vi pløjed og vi så'de

Vi plø-jed og vi så'- de vor sæd i sor-ten jord, så
bad vi ham os hjæl- pe, som højt i Him-len bor, og
han lod sne-fald heg- ne mod fro- sten barsk og hård, han
lod det tøj og reg- ne og var-me mildt i vår.
Al- le go- de ga- ver de kom-mer o- ven- ned, så
tak da Gud, ja, pris dog Gud for al hans kær- lig- hed!

Vi pløjed og vi så'de
vor sæd i sorten jord,
så bad vi ham os hjælpe,
som højt i Himlen bor,
og han lod snefald hegne
mod frosten barsk og hård,
han lod det tøj og regne
og varme mildt i vår.
Alle gode gaver
de kommer ovenned,
så tak da Gud, ja, pris dog Gud
for al hans kærlighed!

Han er jo den, hvis vilje
opholder alle ting,
han klæder markens lilje
og runder himlens ring,
ham lyder vind og vove,
ham rører ravnens nød,
hvi skulle ej hans småbørn
da og få dagligt brød?
Alle gode gaver
de kommer ovenned,
så tak da Gud, ja, pris dog Gud
for al hans kærlighed!

Ja, tak, du kære Fader,
så mild, så rig, så rund,
for korn i hæs og lader,
for godt i allen stund!
Vi kan jo intet give,
som nogen ting er værd,
men tag vort stakkels hjerte,
så ringe som det er!

Alle gode gaver
de kommer ovenned,
så tak da Gud, ja, pris dog Gud
for al hans kærlighed!

*Matthias Claudius 1782. Bearbejdet 1800.
Jane M. Campbell 1861. Jakob Knudsen
1891. / J. A. P. Schulz omkring 1800*

Kommentar

Man kan næppe deltage i en høstgudstjeneste i Danmark uden at møde "Vi pløjed og vi så'de". Salmen stammer egentlig fra en lille fortælling om et bondejubilæum, hvor festdeltagerne sang omkvædet som vekselsang. Fortællingen og salmen er skrevet af den tyske digter og journalist Matthias Claudius.

I begyndelsen af 1800-tallet kommer salmen til England, og det er her, at den danske præst og salmedigter Jakob Knudsen (1858-1917) møder den til en høstgudstjeneste i en landsbykirke. I Højskolebladet fra september 1891 fortæller han: "Den tiltalte mig den Gang; og da jeg i forrige Maaned tilfældigvis kom til at tænke på den igjen, fik jeg lyst til at oversætte den. Det gjorde jeg da - efter den engelske Tekst, for resten temmelig frit..."³

Salmens hovedtema er taknemmelighed for høsten. Gud tager hånd om os; han pakker de skrøbelige sædekorn ind i beskyttende sne, så frosten ikke slår livskraften ihjel i dem. Hans vilje

holder hele skaberværket oppe. Hans gavmildhed kan vi kun møde med ydmyg kærlighed.

” Gud pakker de skrøbelige sædekorn ind i beskyttende sne, så frosten ikke slår livskraften ihjel i dem

På den måde kan man sætte de klassiske ord som overskrift for versene: Vers et er håbets, vers to er troens, og i sidste vers er kærlighedens kraft, der viser sig.

Jakob Knudsen var en betydelig figur i de kirkelige miljøer i årtierne omkring århundredeskiftet, og han har skrevet nogle af de mest sunge salmer fra den tid; først og fremmest "Se, nu stiger solen" (1891) og aftensangen "Tunge, mørke natteskyer" (1890).

Hans eget liv var ikke typisk for en salmedigter på den tid. "I 1875 blev Jakob Knudsen sendt på studenterkursus i København. Efter studentereksamen og fire års teologiske studier blev han i 1881 cand.theol. Årene var ikke lykkelige, Knudsen følte sig hverken hjemme blandt københavnere eller på universitetet. Teologistudiet optog ham heller ikke synderligt og var noget der skulle overstås: "Han havde som sin fader ikke trang til mere teologi end Fadervor og troens ord". I 1879 havde han forlovet sig med Sofie Plockross, og de blev gift i 1883. Ved faderens mellemkomst blev Jakob Knudsen i 1881 ansat som lærer på Askov Højskole. Lysten

³ Kjærgaard s. 681

til at forkynde kristendommen voksede, og da valgmenigheden i Mellerup ved Randers fjord bad ham blive deres præst, sagde han ja og begyndte i embedet i 1890.

Forholdet til hustruen blev aldrig rigtig lykkeligt. De var for forskellige af natur og temperament, og modsætningerne voksede, indtil de i 1893 blev enige om at lade sig skille – i venskab og fordragelighed. Imidlertid vakte det stor forargelse i menigheden og i resten af landet, at en præst lod sig skille. Denne forargelse blev endnu større, da Jakob Knudsen i 1896 giftede sig med den 19 år yngre Helga Bek. Den offentlige kritik af Jakob Knudsen steg, indtil han i 1897 følte sig nødsaget til at tage sin afsked. I de følgende måtte Knudsen ernære sig som omrejsende foredragsholder, hvilket sled på hans helbred. Det var hårde tider, da han både skulle forsørge sin nye familie og betale hustrubidrag til sin tidligere kone. Efter det folkelige gennembrud med romanen "Den Gamle Præst" (1899) og de efterfølgende romaners succes kunne Knudsen efterhånden ernære sig som forfatter. I 1901 flyttede han med familien til Hillerød og i 1909 til Birkerød, hvor han helligede sig forfatterskabet. Han døde i 1917."⁴

Ordforklaring

1.

omkvædet er en genklang af Jakobsbrevet 1, 17 som i de ældre bibeloversættelser lød: "Al god Gave og al fuldkommen Gave kommer ned ovenfra..."

2.

opholder - holder i live

han klæder markens lilje - Matthæusevangeliet 6, 25-34

runder himlens ring - henviser til beretningen om verdens skabelse i 1. Mosebog kapitel 1, hvor der står, at Gud skabte himmelhvælvingen oven over jorden.

lyder - adlyder

vove - bølge

hvi - hvorfor

og (i linje 8) - også

3.

rund - rundhåndet, gavmild

hæs - stakke

⁴ Portrættet af Jakob Knudsen stammer fra wikipedia.dk

#1

Bondemand og sennepskorn⁵

²⁶ Jesus fortsatte: »Med Guds kongerige er det på samme måde som med en bonde, der har sået korn på sin mark. ²⁷ Dagene går. Han står op og går i seng, og kornet spirer og vokser op, uden at han ved hvordan. ²⁸ Jorden giver afgrøde af sig selv. Først kommer der et græsstrå, så et aks, og til sidst kommer der modne kerner på akset. ²⁹ Så snart kornet er modent, er det tid til, at bonden går i gang med at høste.

³⁰ Hvordan kan vi ellers beskrive Guds kongerige? Hvilken sammenligning kan vi bruge?« fortsatte han. ³¹ »Sennepsfrøet er et godt billede. Når det bliver sået i jorden, er det det mindste af alle frø, ³² men når det vokser op, bliver sennepsplanten større end alle andre planter og får så store grene, at himlens fugle kan komme og bygge rede i skyggefulde grene.« ³³ Ved hjælp

Sammenlign de to tekster

... og hvad de siger om Gud. Skriv elevernes tanker op på tavlen. Det kan f.eks. være

Salmen

Gud beskytter kornet
Gud passer på kornet
Gud giver kornet, hvad det har brug
Gud klæder markens lilje
Gud bekymrer sig

og så videre ...

Lignelserne

Guds kongerige vokser, mens vi sover
Guds kongerige kommer af sig selv
Det mindste bliver det største
Guds kongerige er så stærk og stort som et træ

⁵ her hentet fra Markusevangeliet 4, 26-32 i Den Nye Aftale

#2

Quiz og byt

Hver elev får et kort med et spørgsmål på. Spørgsmålene kan I enten selv lave eller bruge bilag 3. Det er en stor fordel, hvis eleverne har salmen ved hånden.

Trin 1

Eleverne rejser sig, går rundt mellem hinanden og finder en partner.

Trin 2

Elev 1 stiller sit spørgsmål og elev 2 svarer. Elev 1 hjælper eller roser. Kan man ikke finde svaret sammen, må man spørge læreren om hjælp.

Trin 3

De to elever bytter roller, så elev 2 spørger elev 1 osv.

Trin 4

De to elever bytter kort.

Trin 5

Eleverne siger farvel og finder en ny partner og starter igen fra trin 2.

#3

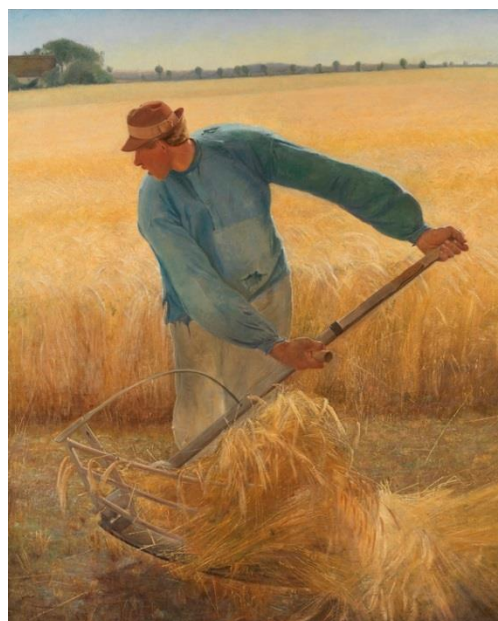
Billedsamtale

Laurits Andersen Ring (1854-1933),
I høst, 1885. Statens Museum for Kunst,
www.smk.dk (public domain)

Landarbejderen er L.A. Rings bror, Ole Peter Andersen, og det er ved hans gård i Tehusene ved Fakse på Sydsjælland, at billedet er malet.

I mange af sine værker skildrede Ring jævne folk i hverdagsituationer, ofte i de sjællandske landsbysamfund, som han gennem sin opvækst og senere bosættelser var nært knyttet til.

Tilgangen til motivet er præget af Rings politiske bevidsthed og ateistiske livsholdning, udviklet under indtryk af Georg Brandes (1842-1927), Henrik Pontoppidan (1857-1943) og J.P.

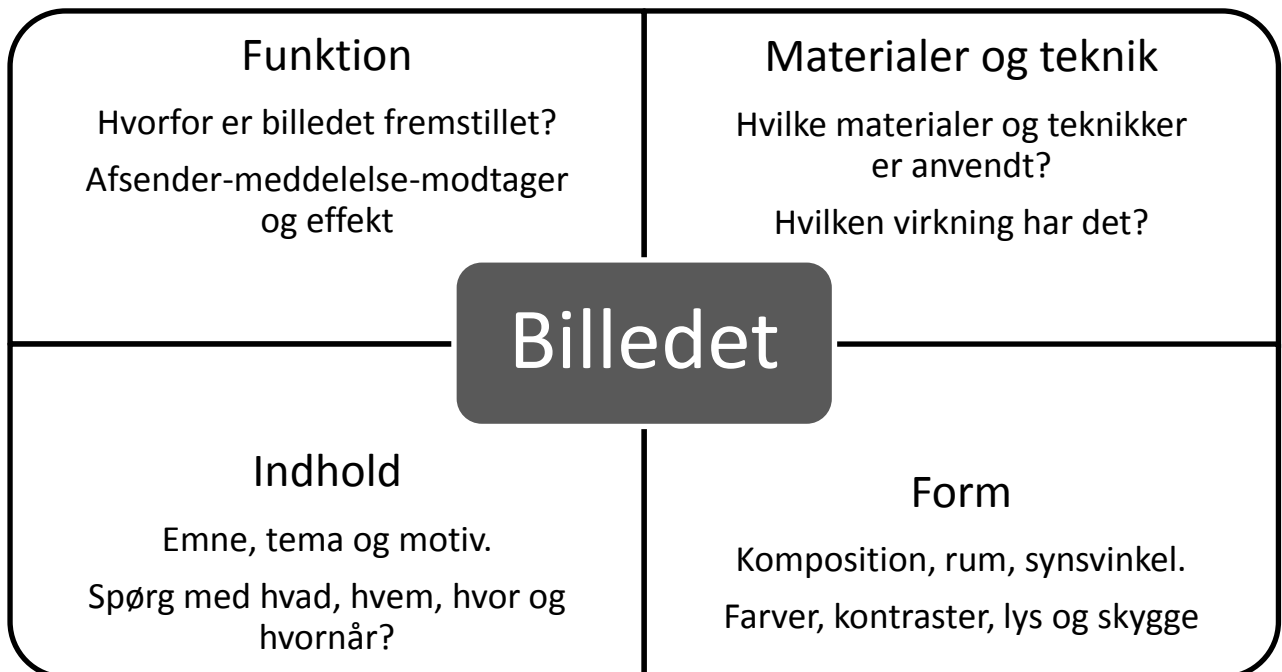

Jacobsens (1847-1885) forfatterskaber. Mennesket skal klare (og har klaret) sig selv uden en gud eller højere magter. Mennesket er på godt og ondt en del af naturen. Mennesket kan forandre sine vilkår. Kunstnerisk har forbilledet været den franske maler Jean-François Millets (1814-1875) beundrede gengivelser af det hårde og nøjsomme liv på landet.

Det er et monumentalt portræt, ikke af broderen, hvis ansigt jo nærmest er skjult, men af landarbejderen som type, som kraftfuld bærer af Rings revolutionære forhåbninger. Men det er også en skildring af manden med leen, der mejer kornet ned og dermed af menneskets udspændthed mellem livet, den fuldmodne kornmark, og den uundgåelige død.

Den ekstremt høje horisontlinje er meget karakteristisk for Rings værker. Her sikrer den, at høstmanden ikke rager op i himlen, men forbliver ved og i jorden.

Billedsamtalet kan tage udgangspunkt i skemaet⁶:

På hjemmesiden er der linket til billedet på Google Art, hvor man kan undersøge det i en meget høj opløsning.

⁶ Skemaet stammer fra Nortvig og Høgh s.57

Du gav mig, o Herre, en lod af din jord

Du gav mig, o Her - re, en lod af din jord, som
jeg nu min e - gen må kal - de. Du gav mig et dag - værk og
brød til mit bord. Her le - ver jeg trygt på dit mæg - ti - ge ord, der
ta - ler til mig som til al - le. Her byg - tes mit bo, her
ny - der jeg ro og kan dig med glæ - de på - kal - de.

Du gav mig, o Herre, en lod af din jord,
som jeg nu min egen må kalde.
Du gav mig et dagværk og brød til mit bord.
Her lever jeg trygt på dit mægtige ord,
der taler til mig som til alle.
Her bygtes mit bo,
her nyder jeg ro
og kan dig med glæde påkalde.

Af henfarne slægter jeg arved den vang,
hvis muld jeg for udsæd nu pløjer.
Her rydded de marken for stene engang
og dyrked den siden med suk eller sang.
Nu, Herre, for dig jeg mig bøjer:
den mark, som blev min,
var altid dog din.
Min tanke til dig jeg ophøjer.

Så lær mig at leve, o Gud, som jeg kan,
frimodigt som fuglen i skove,
og takke for regnen, som vander mit land,

for solskin og varme i sommerens brand,
for avl i min lade dig love.
Hvad magted jeg vel,
om du ej gav held?
Det vokser jo, medens vi sove.

Så lær mig da, Herre, at dig til behag
jeg bruger det pund, mig blev givet,
at fylde med hæderligt virke min dag,
at hjælpe og værne om den, som er svag,
at elske, thi deri er livet.
Og giv mig til sidst
et navn, Herre Krist,
som er i din livsbog indskrevet!

C.R. Sundell 1934. K.L. Aastrup 1945 / Knud Jeppesen 1951

Kommentar

Luther havde en kaldstanke om, at enhver har sit sted og sin livsgerning som en gave, og at vi skal bruge dem til Guds ære⁷. I gamle dage var læreren kaldet til sit erhverv, og den dag i dag taler man i kirken om, at præsten er kaldet til at være præst.

Så selvom salmen tydeligvis er skrevet ind landmændenes virkelighed, handler den om os alle sammen og om vores forpligtigelse til at bruge vores liv til glæde og gavn på andre end blot os selv. I originalversionen på svensk havde den ligefrem overskriften "För jordbrukare". Salmen var resultat af en tanke, som digteren Carl Reinhold Sundell havde fået om, at der skulle være salmer, som henvendte sig til de forskellige erhverv i det moderne samfund. Derfor skrev han salmer for bl.a. fiskere, landmænd og andre.

Karl Lauritz Aastrup (1899-1980) mødte salmen, mens han var præst for danske flygtninge i Sverige, hvortil han måtte flygte pga. sit illegale arbejde under den tyske besættelse. Han oversatte salmen lige efter krigen; manuskriptet er dateret 7. november 1945.

K.L. Aastrup, der var købmandssøn fra Ulfborg, blev først sognepræst ved Vesterhavet, i Husby og Sdr. Nisum sogne (indtil 1949), og siden præst og endelig domprovst i Odense. Han var en ledende skikkelse i salmedigtningen i forrige århundrede og skrev ikke mindre end 845 salmer; de 22 (heraf en oversættelse) er med i Den Danske Salmebog fra 2002. Teologisk knyttede Aastrup sig til Tidehverv, hvor han mødte andre, som forstod kristendommen usentimentalt og karskt⁸.

Salmen er en bøn til Gud, hvor jeg-personen beder om at måtte være i det rette forhold til sin skaber. Jeg har fået noget væsentlig givet, som jeg skal bruge hæderligt og arbejdsomt. Der ligger en vestjysk tone i sprog og indhold, som har gjort salmen meget brugt i vores del af landet.

⁷ http://www.bibelselskabet.dk/ombibelen/spoerg_om_bibelen/kald_og_stand

⁸ Biografi i dendanskesalmebogonline.dk

#1

Tænketank

Salmen "Du gav mig, o Herre, en lod af din jord" påstår, at vi alle sammen fået noget at gøre godt med; at vi alle sammen har talent for et eller andet, som vi kan berige de andres liv med. Vi kan gøre en forskel i hinandens liv.

Lad eleverne i par vælge personer fra historien og lad dem udfylde bilag 4.

I kan sammen på tavlen lave en liste over mennesker, som har gjort en forskel for andre. I kan måske tage udgangspunkt i min liste.

- Nelson Mandela	- Kim Malthé-Bruun	- Ole Kirk Christiansen
- Mahatma Gandhi	- Kaj Munk	- Marie Curie
- Martin Luther King	- H. C. Andersen	- Alexander Flemming
- Maximilian Kolbe	- Carl Jacobsen	- Henry Dunant
- Mother Theresa	- H. C. Ørsted	- Florence Nightingale

#2

Ordkort

Bilag 5 er kort med nogle af de svære/underlige ord i salmen. Tryk f.eks. fem stk. af hvert ord (gerne på A3-ark) og læg dem i en bunke på lærerbordet. Lad eleverne i par hente et kort ad gangen. De skal være færdige med at skrive forklaringen på ordet, før de må hente et nyt kort.

Når alle kort er væk, sammenligner man resultaterne og forklaringerne.

#3

De Fantastiske 3

Det er fortæl-om-dine-forældres-arbejde-dag i klassen, og 8-årige Casper - klassens nørd - skal fortælle om sin fars kedelige job i kommunens borgerservice. Casper har dog en

trumf i ærmet. Hans far har nemlig en hemmelig identitet som superhelt i den kommunalt ansatte trio De Fantastiske 3.

Filmen, der varer 13 minutter, afslører, at selv de kedeligste mennesker kan gemme på skjulte ressourcer. Fortællingen er fortalt i et fjollet, barnligt og overdrevent filmsprog, som eleverne fanger med det samme. Vi, voksne, har nok sværere ved at rumme filmen.

Lav på tavlen et fælles mindmap, hvor I skriver alt det ned, som I kan huske fra filmen.

Nu står der skum fra bølgetop

The musical score is written on four staves. The first staff is in treble clef with a common time signature (C). The second and third staves are in bass clef with a key signature of one flat (B-flat). The lyrics are written below the staves, with hyphens indicating syllables across notes. The final note of the fourth staff has a fermata above it.

Nu står der skum fra bøl - ge - top, og blæst-en ri - ver
ned og op, hvad Gud en som-mer skab - te. Nu kan a - le - ne
kær - lig - hed for - hin - dre, at vi syn - ker ned i
bit - ter - hed - for - tab - te.

Nu står der skum fra bølgetop,
og blæsten river ned og op,
hvad Gud en sommer skabte.
Nu kan alene kærlighed
forhindre, at vi synker ned
i bitterhed - fortabte.

Nu haster skyerne forbi,
og modne æbler falder i
oktobermørke haver.
Gud lukker årets gyldne ring,
og sindet samler sig omkring
de lyse nætters gaver.

Gud, lær os før din vinters gru
som æblerne, der falder nu,

at slippe alt vort eget.
Din søn var her og viste os,
at døden intet finder hos
den, som har elsket meget.

Her mellem modenhed og død,
velsign os med den sidste glød
af jordens lyse sommer,
og bryd så sindets frøskal ned,
så alt i os er kærlighed
den nat, da kulden kommer.

*Lars Busk Sørensen 1990 og 1993 / Henning
Wellejus 1993*

Kommentar

Lars Busk Sørensen (1930 -) er en nulevende salmedigter, der er meget produktiv. Han har så sent som sommeren 2014 fået udgivet en større salmesamling, "Salmer til vor tid", med 158

salmer⁹. Han har tre salmer med i Den Danske Salmebog, og han er i modsætning til så mange andre af fortidens og nutidens salmedigtere ikke præst; han er skolelærer.

Da han skrev "Nu står der skum fra bølgetop" boede han i Langerhuse ved Harboøre, kun få hundrede meter fra Vesterhavet.

Salmen er et stædigt forsøg på at fastholde "de lyse nætters gave" midt i oktobermørket; at afvise dødens favntag, for vi har elsket meget; ja, selv når kulden kommer med døden, så velsigner Gud os med den sidste glød af jordens lyse sommer, og alt i os er kærlighed.

I kristendommen (som i mange andre religioner) er livet en rytme mellem liv - død - nyt liv.

”

Liv - død - nyt liv.

Skabelse - tilintetgørelse - nyskabelse.

Orden - kaos - ny orden

Skabelse - tilintetgørelse - nyskabelse. Orden - kaos - ny orden. Salmen er skrevet på kanten af tilintetgørelsen; "blæsten river ned og op, hvad Gud er sommer skabte". Det er ikke særlig rart at stå på kanten af

undergangens tid. På vej ind i mørkets tid er det vigtigt at have "det lange lys på"; kristendommen rummer et håb om, at døden ikke er slutningen, men blot begyndelsen på et nyt evigt liv.

Ordforklaring

3.

din vinters gru - billede på døden

at døden intet finder hos den, som har elsket meget - meningen er, at Jesus viste os den største kærlighed, nemlig ved at give sit liv for mennesker. Derved overvandt han døden. Det var det, der skete påskemorgen. Desuden Lukasevangeliets 7, 47: "Hun får sine mange lovovertredelser tilgivet, fordi hun har elsket meget. Den, der ikke skal have tilgivet så meget, elsker heller ikke så meget." (oversættelsen Den Nye Aftale).

4.

bryd så sindets frøskal ned - nedbryd det i os, som forhindrer os i tage imod Guds kærlighed. Johannevangeliet 12, 24: "Hvis et hvedekorn ikke lægges i jorden og dør, bliver det aldrig til mere end det ene korn. Men hvis det dør, bliver det til mange hvedekorn."¹⁰

#1

Billedsprog

I skal lave plakater med salmens billedsprog. Man kan lave den i hånden. Eller man kan med fordel lave digitalt som en filmplakat vha. <http://bighugelabs.com/poster.php>.

⁹ På Unitas Forlag

¹⁰ her i oversættelse fra Den Nye Aftale

Eksempler på "filmtitler": Nu står der skum fra bølgetop | blæsten river ned og op, hvad Gud en sommer skabte | vi synker ned i bitterhed | nu haster skyerne forbi | modne æbler falder i oktobermørke haver | Gud lukker årets gyldne ring | lyse nætters gave | din vinters gru...

#2

Analysemodel

Bilag 6 uddeles, og eleverne kan arbejde alene eller i par.

#3

Kan du fløjte, Johanna?

Hele forløbet med efterårssalmer kan afsluttes ved at se den svenske børnefilm fra 1994 "Kan du fløjte, Johanna?" Syvårige Bertil har ingen morfar. Men hans bedste ven Uffe - som oven i købet kan fløjte - ved præcis, hvor man kan skaffe en morfar: på alderdomshjemmet. Mellem de tre vokser et venskab, som - ligesom livet selv - ikke altid er så let at håndtere.

Filmen fortæller poetisk og humoristisk om, hvordan kærlighed og venskab opstår og på en eller anden måde rækker over dødens grænse.

Filmen varer 55 minutter, og det er altså bedst, hvis man viser den i en dobbeltlektion, så man kan nå at tale om den lige efter, at man har set den.

Man kan tale om:

- Hvad handler filmen egentlig om?
- Hvilke personer er der i filmen, og hvad sker der med dem?
- Hvilke symboler er stærke i filmen (det drejer sig om en rose, en lommekniv, drager og nogle slips)? Hvad betyder de?
- Slipsene markerer overgange i livet. Hvilke overgange skal krydses?
- Hvorfor er døden ikke så forfærdelig i filmen, som døden for det meste er?
- Har filmen et budskab?

Hvad er en salme?

Man kan begynde med at kigge "udenpå" en salme. Det er tydeligt, at en salme ser ud som et digt. Det er (forholdsvis) korte linjer af forskellige længde, samlet i en række grupper (som vi i hverdagsprog kalder vers, men som i fagsproget hedder strofer) og som har en salmedigter. Det ser også ud til, at salmer står i særlige bøger: Salmebøger.

Men "man skal ikke skue hunden på hårene"; udseendet siger ikke alt. Der findes massevis af salmer, der slet ikke står i en salmebog. Mange skriver salmer til kopipapir og skrivebordsskuffer. En salme har ikke kun en digter, for mindst lige så vigtig for en salmes popularitet og tilgængelighed er melodien, som en komponist har komponeret.

Man skal naturligvis se "indeni" en salme. Salmer har et særligt indhold, men det er bare ikke særlig tydeligt afgrænset. De fleste er enige om, at salmer handler om Gud og mennesker; nogle handler mest om Gud, og nogle handler mest om mennesker.

Især i ældre salmer er der tale om et særligt salmesprog. Der bliver brugt ord og begreber, som man praktisk talt kun møder i salmer. Højtidelige ord, uforståelige ord, gammeldags ord.

” For mig har det været vigtigt at arbejde på, at ingen skal føle sig fremmedgjorte i gudstjenesten. Det er derfor, jeg skriver nye salmer og nye bønner!

En vigtig motivation for mange moderne salmedigtere har netop været at skrive i et hverdagsprog, som man umiddelbart kan forstå betydningen af. Holger Lissner siger: "For mig har det været vigtigt at arbejde på, at ingen skal føle sig fremmedgjorte i gudstjenesten. Det er derfor, jeg skriver nye salmer og nye bønner!"¹¹

De fleste salmer, uanset alder, bruger en række poetiske værktøjer. Det drejer sig bl.a. om forskellige typer af rim (endelsesrim, bogstavrim eller stavelsesrim), rytme og metrik. Udover de åbenlyse æstetiske og lyriske kvaliteter

ved at bruge poetiske virkemidler gør de faktisk også salmen lettere at synge og huske.

Salmernes religiøse (og poetiske) sprog bruger billed- og symbolsprog. Man må "gå" rundt i salmerne og samle alle billederne op; i disse salmer primært hentet fra landbrugets og naturens verden.

Vi behøver ikke at blive enige om, hvordan en salme skal forstås. En salme skal ikke kun forstås med hjernen. Det er ikke et regnestykke. Det er ligesom, når vi lytter til stor musik eller betragter et maleri af god kvalitet. Kunsten taler til vores hjerte på en meget personlig måde. Vi ser det samme billede, men vi får overhovedet ikke de samme tanker eller følelser ud af synet.

Det er ligesom, vi slæber vore erfaringer, viden, minder og stemninger med ind i det møde, hvor salmen kommer med sin egen synsvinkel og stemning.

¹¹ Nygaard-Larsen s. 235

Netop derfor er det vigtigt, at eleverne lærer at tale om kunst (bredt forstået), hvor de oplever, at vi både har et fagligt sprog og et personligt sprog, som supplerer og udvider hinanden. På mellemtrinet skal det faglige sprog ikke blive for indviklet. Det handler om at få øje på salmens særegenhed, sprog, symboler, billeder og budskab.

Det kan være gavnligt at se på salmens funktion, da en lang række salmer knytter sig til særlige begivenheder i kirkeåret, årstider eller i livet (f.eks. begravelse).

Litteraturliste

Den Nye Aftale, Bibelselskabets Forlag, 2007

Den Danske Salmebog. Det Kgl. Vajsenhus, 2005

Kagan, Spencer og Jette Stenlev: Cooperative learning. Alinea, 2006

Kjærgaard, Jørgen: Salmehåndbog, bind 1-2. Det Kgl. Vajsenhus, 2003

Meile, Eva og Birgit Meister: Salmeordbogen. Borgen, 2007

Nortvig, Anne-Mette og Mona Høgh: Metoder i kristendomskundskab. Alinea, 2009

Nygaard Larsen, Bo: Himmelgrus. Alfa, 2007

Links

www.dendanskesalmebogonline.dk

www.wikipedia.dk

www.denstoredanske.dk

www.google.com/culturalinstitute/project/art-project

www.smk.dk

www.filmcentralen.dk

<http://bighugelabs.com/poster.php>

www.bibelselskabet.dk/nyheder/nyhedsoversigt/arkiv2012/hoestsalmer_bork

Bilag 1

Mix og match-kort

trindt om land	fuglestemmen daler	over strand
viltre svaler	nys som guld	vipper bolde
sorten muld	stubbene de golde	på vor lo
Guds gaver	velstand gro	tøndemål af traver
vokse lod på jord	aks og vipper	med sit ord
som aldrig glipper	vi med sang	han har givet
vokse lod i vang	for livet	det hele år
han lyser gerne	kommer vår	korn og kerne
på Herrens bud	timeglas udrinder	hos vor Gud
Paradis vi finder	som fugle nu	ikke så og pløje
aldrig mer i hu	strid og møje	høsten hist
Gud ske lov og ære	Herre Jesus Krist	Fader ville være
alting kan og ved	disse korte dage	håb og kærlighed
til Himlen os ledsage		

bilag 2

Himlens fugle og markens liljer

Læs teksten fra Matthæusevangeliet kapitel 6, vers 25-34 højt for hinanden i par.

²⁵ Derfor siger jeg til jer: I skal ikke bekymre jer om, hvad I skal spise og drikke, eller hvordan I får tøj på kroppen. Er livet ikke mere end mad, og er kroppen ikke mere end tøj?
²⁶ Se på fuglene. De sår ikke og høster ikke og samler sig ikke noget forråd, men jeres far i himlen sørger alligevel for, at de får noget at spise. Er I ikke meget mere værd end fuglene?
²⁷ Og kan I forlænge jeres liv med så meget som en dag ved at bekymre jer?
²⁸ Hvorfor spekulerer I over, hvad I skal tage på? Se på markens liljer: De hverken arbejder eller spinder,
²⁹ men ikke engang kong Salomon var lige så overdådigt klædt på, som de er.
³⁰ Gud sørger for, at græsset på marken er grønt og flot, selvom det vokser frem den ene dag og bliver kastet i ovnen den næste. Tror I så ikke også, han vil sørge for jer? Tror I overhovedet på ham?
³¹ Lad være med at bekymre jer og sige: ›Hvad skal vi nu spise og drikke?‹ eller ›Hvad skal vi tage på?‹
³² Det er kun dem, der ikke tror på Gud, der er nødt til at spekulere over den slags. Men I har en far i himlen, der ved, at I har brug for det.
³³ Nej, I skal koncentrere jer om Gud og det, han vil have jer til, og så sørger han for alt det andet.
³⁴ I skal ikke bekymre jer om dagen i morgen; det kan I gøre, når den tid kommer. Der er ondskab nok at bekymre sig om i dag.

Skriv tre slogans/one-liners, der fortæller teksten budskab i kort form.
1.
2.
3.

Bilag 3

Quiz og byt

Hvem har oprindeligt skrevet salmen?	Hvor mange strofer har salmen?	Hvornår er salmen skrevet?	Hvad hedder komponisten?
Hvor mange linjer er der i hver strofe?	Hvem oversatte salmen til dansk?	Hvilken farve har jorden, som man i vers 1 står i?	Hvad betyder: Han lod snefald hegne?
Hvordan bliver frøet beskyttet mod frosten?	Hvad lod Gud ske i våren (foråret)?	Hvad skal man takke Gud for i salmens omkvæd?	Hvad kan Guds vilje?
Hvad betyder det, at Gud klæder markens lilje?	Hvad betyder det, at Gud runder himlens ring?	Hvad er vind og vove, som adlyder Gud?	"Ham rører ravnens nød." Hvad betyder det?
Hvem er Guds småbørn?	Hvad vil det sige at få sit daglige brød?	Hvad er Gud i vers 3?	Hvad betyder det, at Gud er rund?
Find tre udsagnsord fra salmen.	Find tre navneord fra salmen.	Find tre tillægsord fra salmen.	Hvad betyder ordet hæs?
"Vi kan jo intet give..." Passer det?	Hvorfor er det et <i>stakkels hjerte</i> i sidste vers?	I salmen rimer sorten jord på ...	I salmen rimer ravnens nød på ...

Bilag 4

Tænketank

At gøre en forskel for andre. Udfyld skemaet ved at bruge wikipedia.dk (og evt. google.dk).

Billede af din person	Navn:
	Født:
	Død:
	Hvor levede hun/han?
	Hvordan så hendes/hans familie ud, da hun/han var barn?
Billede af en bedrift	Skriv om de bedrifter, som har gjort din person berømt?
Billede af en bedrift	
	Hvad synes du om, det hun/han har gjort for andre?
Elevnavne:	Klasse:

Bilag 5

Ordkort

<u>en lod</u>	<u>dagværk</u>	<u>mægtige</u>	<u>bygtes</u>
<u>påkalde</u>	<u>henfarne</u>	<u>vang</u>	<u>muld</u>
<u>udsæd</u>	<u>rydded for stene</u>	<u>ophøjer</u>	<u>frimodigt</u>
<u>sommerens brand</u>	<u>avl</u>	<u>arved</u>	<u>dig love</u>
<u>gav held</u>	<u>dig til behag</u>	<u>pund</u>	<u>hæderligt</u>
<u>værne</u>	<u>thi</u>	<u>livsbog</u>	<u>indskrevet</u>

bilag 6

Analysemodel

Præsentation

Hvad er salmens titel? _____

Hvad hedder digteren? _____

Hvornår er salmen skrevet? _____

Komposition

Hvor mange strofer er der i salmen? _____

Hvor mange verslinjer er der i hver strofe? _____

Hvilken tid anvendes i salmen (f.eks. nutid eller datid)? _____

Rim

Kom med eksempler på rim fra salmen? _____

Synsvinkel

Hvilken synsvinkel indeholder salmen (f.eks. jeg, vi, han, hun eller du)? _____

Hvilke følelser/fornemmelser kommer til udtryk i salmen? _____

Kan vi sige noget om, hvilke oplevelser "salmens vi" har? _____

Sproglige billeder

Hvilke sproglige billeder og symboler indeholder salmen?

Tema

Hvad mener du, salmen handler om? _____

Budskab

Skriv om hvilket budskab, du mener, salmen har _____

Personligt

Hvad synes du om salmen?
